

IN MEMORIAM

Проф. др ВУК МИЛАТОВИЋ (1943–2008)

Вук Милатовић припада самом врху методике српског језика и књижевности. А значајан је и српски песник. У свом научном и просветно-педагошком раду залагао се за стваралачки прилаз у настави српског језика и књижевности и дао фундаментални допринос заснивању методике као аутономне интердисциплинарне научне и наставне дисциплине.

Милатовић је рођен 1943. године у селу Мијокусовићима код Даниловграда, у Црној Гори. Групу за југословенску и општу књижевност завршио је на Филолошком факултету у Београду, где је магистрирао на смеру за науку о књижевности а потом и докторирао. Књига *Књижевно дело Иве Андрића у настави*, објављена 1996. године, докторска је дисертација Вука Милатовића. Био је директор Филолошке гимназије у Београду и редовни професор Методике српског језика и књижевности на Учитељском факултету у Београду, где је прошао сва академска звања – од асистента до редовног професора.

Објавио је у више издања *Методику наставе почетног читања и писања*, *Наставу српског језика и књижевности у трећем разреду основне школе* (2005), *Усмено и писмено изражавање* (2007). Коаутор је *Методике разредне наставе* и већег броја научних расправа и чланака, међу којима су од посебног значаја: „Однос теоријске и методичке интерпретације“ (1985), „Методика наставе књижевности као научна и наставна дисциплина“ (2001), „Обрада дела помоћу доминантног књижевног лика“ (2008).

Приредио је књижевнотеоријску књигу *Интерпретације књижевног дела – поезија* (1986), књиге о Монтењу, Иви Андрићу, Тину Ујевићу и Велку Петровићу. Један је од приређивача методички обрађене лектире од првог до четвртог разреда основне школе, коју објављује Српска школа из Београда и аутор низа уџбеника и приручника за основну школу, међу којима је и *Буквар* за Србију и *Буквар* за Републику Српску. Објављивао је радове у научној, књижевној и стручној периодици. Био је члан редакције „Узданице“, часописа за језик, књижевност, уметност и педагошке науке. У „Узданици“ му је за живота објављен и последњи научни чланак „Мерила стандардизације ћириличног и латиничног писма“ (2008).

Објавио је књиге песама: *Вечерамо спрам звезда* (1973), *Цртежи* (1986), *Тумачења* (1988), *Покретач у сну* (1992), *Мала реторика душе* (1998), *Светла страна јесени* (2002). За књигу *Мала реторика душе* добио је Награду за поезију „Милан Ракић“ Удружења књижевника Србије.

Основне методичке поставке Вука Милатовића проистичу из схватања о специфичној, релативно аутономној, природи књижевне уметности. Теоријску интерпретацију књижевног дела схватао је, како истиче у чланку „Однос теоријске и методичке интерпретације“, као „предрадњу сваке добре методичке интерпретације“. Методика, по њему, преузима теоријски концепт интерпретације и дело уводи у наставу, како би га ученик на најбољи начин примио.

Полазећи од иманентних својстава књижевне уметности, троделну дидактичку структуру часа сматрао је превазиђеном и анахроном. По њему, методика српског језика и књижевности треба да буде утемељена на методологији науке о језику и књижевности. Самим тим, она захтева структуру часа која проистиче из самога дела.

Вук Милатовић био је велики поборник стваралачке наставе језика и књижевности. Одбацујући педагогизацију научних садржаја, између нормативног и стваралачког поступка тумачења или интерпретације књижевног дела, определио за стваралачку наставу књижевности. Нормативни поступак није иманентан природи књижевног дела, његовој структури и значењу јер је заснован на одговарајућим методичким етапама у процесу обраде књижевног дела. Стваралачка настава књижевности и језика примерена је природи књижевног дела и језика. Ученик постаје субјект наставе и потпуније до изражаја долазе циљеви и задаци наставе језика и књижевности.

Проблемски приступ једноме писцу и наставно тумачење његовог дела, у средишту је његове студије *Књижевно дело Иве Андрића у настави*. Овај значајан прилог методичкој литератури, утемељен на адекватним примерима обраде, Андрићева дела тумачи с позиција њихове примене, циљева, функције и задатака у настави.

Посебан допринос Вук Милатовић дао је проблематизовању, вредновању, типологији, систематизацији и осавремењивању наставе почетног читања и писања. Његова *Методика наставе почетног читања и писања* није само уџбеник за студенте учитељских факултета већ и за наставнике. Отвореношћу према изазовима почетног читања и писања, прегледно систематична, ова књига читаоца упознаје са одговарајућим теоријским сазнањима, али и са практичним моделима рада јер је усмерена на обједињавање теорије и праксе.

Песнички почеци Вука Милатовића у знаку су слободног стиха и медитативне поезије. Песник у књизи *Вечерамо спрам звезда* исписује егзистенцију бића које јесте и сучељава га са натпојавним. У каснијим књигама – *Цртежи* и *Тумачења*, поетска размишљања је конкретизовао и усмерио их ка непосредним појавама и пределима које речима слика, не да би их подражавао већ да им открије скривену суштину.

Покретач у сну је песнички путопис Вука Милатовића. Та књига читаоца води на измаштана и стварна путовања, суочава га с различитим културама и цивилизацијама. Изникла на преску песничких чињеница из хебрејске, хришћанске и античке цивилизације, она казује о обредном купању на реци Јордан, о цркви Христовог рођења, али и о Светом Сави у Јерусалиму, о његовом рођењу. Та књига својеврсна је лирска комуникација и са значајним

сликарима и њиховим делима утканим златним нитима у светску културну баштину. Она успоставља дијалог са појединим писцима и њиховим творевинама, са стваралачким чином и рецепцијом створеног. У казиваном, Милатовић се не поводи за илустративним, огољеним чињеницама. Његова песничка инвентивност посеже каткад и за иронијом, повремено и за ововременошћу, а она се, познато је, не обасипа ружама. Духовна радионица Вука Милатовића изнедрила је овом књигом слојевиту песничку маштарију, значењски пребогату, успелу у изразу.

Последње две Милатовићеве збирке, *Мала реторика душе* и *Светла страна јесени*, у знаку су сонета и везаног стиха. Прва је, заправо, сва у сонетима а у другој има и друкчијих песничких облика.

У осврту на *Малу реторику душе*, Никола Милошевић је Милатовића назвао несвакидашњим песником, јер он, и поред тога што употребљава већ коришћене песничке облике, није традиционалиста. Асоцијативним богатством и ритмичко-мелодијском димензијом казивања, песник је успео да оствари малармеовски идеал о томе да поезија не треба да наглашава већ да наговештава, да не именује предмете већ да ствара њихов штимунг. Томе у прилог иду и три његова поетичка текста уз књигу, посвећена размишљању о природи поезије, њеној чистоти и односу звука и емоција. У мало речи, Милатовић је сабрао, како би рекао Никола Милошевић, „оно што чини саму суштину песништва“.

Дата поетичка начела следио је Вук Милатовић и у књизи *Светла страна јесени*, књизи сонета и других различних песама слободног стиха. Поетика наговештаја краси и ову књигу. Песник, по правилу, не настоји да преслика оно о чему казује, већ да наговести интенцију казиваног, ширећи асоцијативну лепезу призваног знаковља, да говори из запретане суштине матерње језичке мелодије. Звуковна потка казиваног, однос отворених и затворених слогова у исказу, стварају праву ризницу мелодијског богатства, дочаравају емоционалну устрепталост и духовни раскош свога творца.

Милатовићева поезија – рефлексивна, прожета исконском емоционалношћу, звуковном хармонијом, оваплоћење је вековног сна о чистоти поезије и тананости њеног емоционалног спектра. Милатовић је песник надахнућа, лирског звука, бића лепоте и хармоније. Његов естетички идеал је, како у поетичком запису вели, непатвореност „божанске опијености“. Сва племенитост његове душе нашла је прави израз у његовој поезији.

Вештину писања усмерио је ка недосегнутости „бића лепоте“, без обзира да ли је посегао за стварношћу и животом или за бићем и ништавилом. Поезијом је настојао да обухвати најтананија људска осећања: наговештај, слутњу, лирски трептај душе, суштаство звука, како каже, „биће пене“. Неуравнотежени, несагласјем изломљени свет, хтео је да уравнотежи, оплемени, звуковно хармонизује. „Звук је у простору“, вели, „оно што је емоција у души“. Вук Милатовић је живео у знаку песничког послања, дисао је душом поезије.

Vita mortuorum in memoria est posita vivorum (Живот умрлих је у памћењу живих), вели Цицерон у једној филипици. То што је био, то је Вук Ми-

латовић и остао: егзактно разложен, наставно промишљен, племенито добар, песнички узнесен.

Поезији је прилазио као божанском надахнућу. Веровао је у њену лековиту катарзичну моћ. За њега је она била благост и лепота. Исказ му је чист, згуснут, елиптичан. Није расипао речи. Сабирао је да би умножавао. Као да се руководио начелом: у мало речи више значења, више мудрости, експресивности, више звука; богатство звуковне бројанице и мелодијског преплета, захваћеног на извору најчистијег српског језика.

Методици је приступао као модерној емпиријској научно-наставној дисциплини чија аутономија подразумева њену теоријску и методичку изграђеност, али и потребу за њеним методолошким дограђивањем.

Vitae brevis cursus, gloriae sempiternus (Трајање живота је кратко, трајање славе вечито), вели Цицерон. Вечна слава пенику, учитељу – небеском пријатељу Вуку Милатовићу.